

In diesem Buch werden gefunden:

1. Herzogliche Oberpfälzische Festung Ordnung, auf Anweisung
[ao 597.]
 2. Kürzer Bericht in Opernzeit, durch M. Casp. Bucha, Med. in Cöln, 1607.
 3. Gründlicher Tractat D. Tob. Dornbergs, Med. in Lün., von d. Pest, [ao 603.]
 4. Bericht, wie das Pöckel Anfall, 1607, in Zwickau, [ao 607.]
 5. Regiment für die Stadt Zwickau, D. G. Eplina, 1607.
 6. Vortragsbericht für das Pöckel Anfall, 1607, in Dissa, [ao 607.]
 7. Haupt Regiment D. Christoph. Mandern, Med. in Leipzig, wird die Pest, [ao 598. 7 607.]
 8. Bericht des Collegii Med. in Wittenberg, wird die Pest, [ao 607.]
 9. Promtuarium, wie man sich solch Zeit zu halten, Andr. Lagavri, Med. in Juba, 1576.
 10. Bericht für die Städte Zwickau und Breuburg, D. Christoph. Mandern, 1576.
 11. Kurtz Tractatlein von d. Pest, D. Jo. Franci, Med. in Zwickau, [ao 577.]
- Alexander III. Disputator in Academiae habitus a d. l. v. s. s.

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI,
DN. DAN. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

Ne 37.

T H E S E S
De
P E S T I L E N T I A .

Pro quibus,
DEO aeterno adjuvante,

P R A E S I D E
P H I L I P P O S C H E R B I O ,

publicè disputabit

G R E G O R I V S P E T R V S
B E R S M A N V S ,

In inclyta Noribergensium Aca-
demia Altorfina,

A. D. Decembr. Jul.

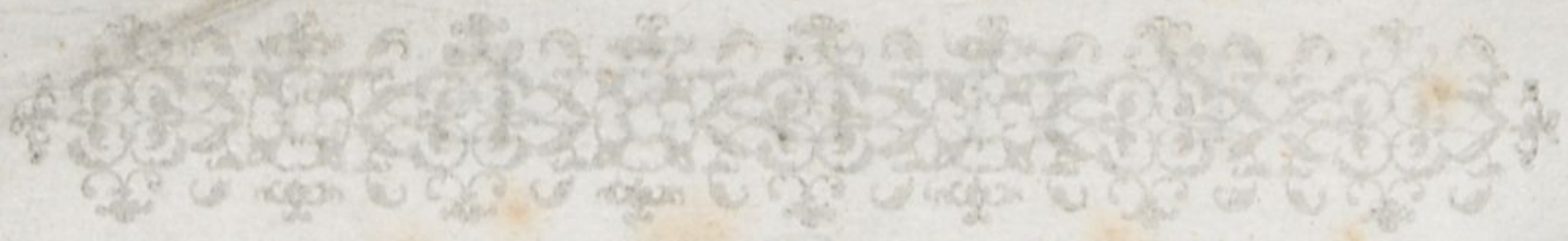
A N N I

clō. Iō. xcix.

N O R I B E R G Æ ,
Typis Pauli Kaufmanni.

*Ornatiss. et doctiss. juveni, Dn. Sigismundo
Fausto, Medicinae Studioso, amico S. sin-
gulari, mittit Gregor. Petrus Bergmannus.*

PESTILENTIA
DE
T H E S E S
PESTILENTIA.

DE THESES

IN MORBUS OMNIS SIT AVT SPORADICVS
aut endemicus. aut epidemicus. principio sic videtur
duntaxat. in quo genere pestilentia sit reponenda. ut ad-
duntur. dicitur enim quod generis differentia propria. gradus
tamen de quo colligitur essentia. que super additur postea con-
suetudine rationis. sicut in medicina. sicut in praxi. adhibendo
pretere postea.

Spontaneis morbi in iustis aliis morbis
sunt. sicut in aliis morbis.

Quandam igitur quendam febrem pestilentem (ut si quis pri-
vatis vixit pestis maligna) et putredine sporadicam ca-
echymam coarctaverit (in hoc genere esse postea communis
tamen omnium hominum de peste anticipata notis. cum ad com-
munes potius morbos aggregat.

Hoc quidem fortassis fieri potest (non enim haec febres sunt valde
contagiosae) ut talis eorum incursio in iustis sit pestis a contagio-
nis: sicut febres huiusmodi. que in iustis de quibusdam testaceis
generationibus per se existit in genere eorum. que testis inte-
gnatur. quodam propagata esset febrem ex parte excremento
quodam

T H E S E S
De
P E S T I L E N T I A.

T H E S I S I.

VM MORBUS OMNIS SIT AUT SPORADICVS,
aut endemius, aut epidemius, principio hinc viden-
dum, in quo genere pestilentia sit reponenda, ut ad-
ditis cujusque generis differentiis propriis, grada-
tim definitio colligatur essentialis: qua, superadditis postea cau-
sis, Medico rationali sive in medendo, sive in predicendo, lumen
preferre possit.

I I.

Sporadici morbi sunt, cum aliquot quidem homines agro-
tant, sed alii aliis morbis.

I I I.

Quanquam igitur quadam febris pestilens (ut, si quis pri-
vatim victu pessimo malignam & putredini opportunam ca-
cochymiam coacervaverit) in hoc genere esse possit: communis
tamen omnium hominum de peste anticipata notio, eam ad com-
munes potius morbos aggregat.

I V.

Hoc quidem fortassis fieri potest (non enim haec febres sunt valde
contagiosae) ut talis ager incautus initium sit pestiferae contagio-
nis: simili ferè modo, quo Aristoteles de quorundam testaceorum
generatione his verbis scribit: In genere eorum, quae testa inte-
guntur, quaedam propagari instar sobolis exeunte excremento

a 2

quodam

quodam mucoso, ab eo, quod primum sponte ortum est, ut Mituli, Buccina, & Purpura. Larga enim eorum copia nascitur, cum primum aliquod constiterit. Evenit autem, ut vel sponte hac omnia nascantur.

V.

Nihilominus de pestilentia loquentes, ad publicam, non ad privatam, tacitis cogitationibus ferri solemus.

V I.

Immo, si verum amamus, non rectè à quibusdam pestis dividitur in privatam & publicam. Privata enim potius cum Galeno febris est pestilens sine peste.

V I I.

Quemadmodum enim in civili societate, quanquam unus aliquis seditiosè se gerat, multaque contra Remp. & loquatur & faciat: tamen quamdiu nullos adhuc gregales ad se pertraxit, seditio nondum propriè dicitur: civis enim seditiosus est, sed sine seditione; ita etiam febris pestilens potest esse: sed sine peste.

I I X.

Efficitur igitur, ut pestis sit morbus, aut endemius, aut epidemius.

I X.

At cum endemii ex quacunque tandem causa communi, perpetuò locum aliquem affligant, vix credibile est homines talis loci, in quo vita adeò in incerto est (hac autem de lue pestilenti omnium $\omega\epsilon\lambda\eta\psi\iota\varsigma$ videtur) diutius fore incolas.

X.

Neque verò, si in aliqua provincia certa & quasi anniverfaria causa sunt pestilentis exhalationis, continuò malum hoc epichorium sive endemium est.

X I.

Talis enim pestis, non perpetuò incolas illos infestat: sed ex intervallis redit: & præterea contagiosa est, aptaque, qua in plurimas provincias disseminetur.

X I I.

Ad solū igitur epidemicum morbū pestilentia est reducenda.

Hic

X I I I.

Hic verò rursus vel magna ex parte à natura vinci potest, & ad salutem finiri solet (cujusmodi fuit anno octuagesimo catarhus, pluribus regnis non expectatus hospes) vel contrà, plerosque omnes quos arripuit, etiam abripit.

X I V.

Ille nomen retinet generis: hic jam pestilentia ab omnibus dici consuevit.

X V.

Est igitur ea morbus epidemicus, magna ex parte lethalis: vel cum Galeno, duob. verbis: Pestilentia est epidemia perniciosa.

X V I.

Quo loco gradus pernicietis agnoscere oportet. Quaedam enim est funesta: quedam funestior: quedam funestissima.

X V I I.

Ex his jam nullo negotio intelligi potest, pestem non semper esse, ut vulgo putant, certum quendam morbum, & ejusdem, ut ita loquar, ideæ, sed omnem morbum eam posse fieri, modò has duas proprias notas induere queat, ut sit & communis, & simul plerisque exitiosus. Quod certè in multos cadere per rerum naturam non potest.

X I I X.

Etsi verò lues ista plerumque sit febris quedam: interdum tamen potius angina, aut dysenteria, aut pleuritides pestilentes, aut alii consimiles, pestilentia nomine & re, humanum genus infestum habent.

X I X.

Qua de causa febrim pestilentem negamus pestilentia esse genus. Ejus enim species potius est, quanquam omnium frequentissima & princeps. Unde fortasse error doctis viris objectus est.

X X.

Ita enim se res habet. Pestilentia ut generi, subjacent hæ species, verbi gratia, Febris pestilens, sive hectica, sive ex putre-

dine humorum, angina pestilens, phrenitis, hepatitis, pleuritis, dysenteria pestilens, colica etiam apud Aëtium, exulcerationes item pulmonum, & expuitiones sanguinis pestilentes.

X X I.

Causæ.

CAVSSA malorum interna, est magna & vehemens putredo, vel humorum in vasis contentorum, vel substantia etiam solidioris, sive ejus humiditatis, quæ ad constituendam solidam partium substantiam facit.

X X I I.

Cujus quidem putredinis proprietas est, ad vicina facile ferri. Ut enim vitæ est inimicissima: ita contagione cæteros morbos omnes, viribus suis vincit.

X X I I I.

Magnitudinem autem ejus metimur (si ratione ἀπομείων acquiescis) eo, quod à natura concoqui non possit. Nam cætera putredines in pus, aut quid simile puri, convertuntur: at tumores pestilentes, aut non suppurantur, aut in putredinem diversam à pure transeunt, ut auctor est Galenus.

X X I V.

Causa fortassis (si res à capite arcessenda est) consistit in crassitie partium. Piperis enim calor, quia fundatur summa tenuitate, à nobis vinci potest: auripigmenti tamen, propter causam contrariam, non potest.

X X V.

Itaque libenter hic doctissimo Casalpino assentimur, qui πρῶτον docet, febrim pestilentem sola putredinis malignitate, non loco, à cæteris differre.

X X V I.

Vinum certè aliter vitiatum cum acescit, aliter cum pendulum fit, aliter cum in vappam inutilem abit: ita etiam varietas putredinis in humorib. nostris, mirifica animadvertitur.

X X V I I.

Alii venenum pro causa interna afferunt.

Qui

X X I X.

Qui si fatentur improprie se loqui, & veneni nomen populariter & latiori quadam significatione usurpare, ferendi sunt: at presse & proprie sumtum (ut Medici in suis scholis accurate inter perniciosum, malignum, pestilens, & venenatum sive venenum distinguunt) sine ulla dubitatione negamus & pernegamus in peste esse venenum.

X X I X.

Quod si interdum (quod in Galliis aliquando ab Judæis factum scribitur) putei veris venenis inficiantur, ita ut neque putredo, neque contagio ulla in agris appareat, proprie hoc malum non erit pestilentia.

X X X.

Dices. Atqui, cum malum hoc commune sit, non potest certe reduci ad morbos sporadicos. Neque tamen ullo modo etiam ad endemios, ut constat. Sed neque ad Epidemici illud genus, ex quo agri plerumque convalescere solent. Restat igitur ut ad pestilentiam revocetur.

X X X I.

Hic tibi illud cogitandum est: Morbos, quos trimembris illa divisio proponit, pendere ab causis necessariis, & omnino iis, quas Medici sex res non naturales nominant: at hoc malum non inde natum est, non magis quam in pralio magna hominum strages edita. Videndum diligenter, Divisiones quarum rerum divisiones sint.

X X X I I.

Externa causa aut est reipsa putrida, aut certe potestatem habet putrefaciendi.

X X X I I I.

Utrumque hoc licet cernere in caelo sive aëre: in victu autem communi, summam potius δόξα μιν παρ' ἡμῶν putrescendi.

X X X I V.

Cæli saepe gravis & pestilens est inspiratio, quod in eo sint inquinamenta & halitus reipsa putridi.

XXXV.

Exoriuntur autem ii, nunc quidem ex putrescentibus cadaveribus piscium, reptilium, equorum, mulorum, hominum inhumatorum (ut non raro post magnas pugnas) aliorumque similium : nunc verò ex aquis stagnantibus, aut cœnosis lacubus, aut ex charoniis scrobibus, aut terra hiatibus.

XXXVI.

Hi in alias regiones ventis, aliàs fortassis saluberrimis, pestem importare possunt.

XXXVII.

Ad hunc locum etiam contagium pertinet, quomodocunque fiat, sive fomite, sive acri contactu, sive expirationibus putridis (quas Hipp. ἀπόρροϊαν νοσερᾶν, Alexander λοιμικῶν, Aristoteles πνεῦμα Φαῦλον καὶ βαρὺν appellare solet) in aërem etiam serenissimum, & ceteroquin optimum, diffusis : quæ etsi ab initio una domo, aut etiam uno cubiculo, cœrceantur : paulatim tamen tota platea, & urbis illa regio potest occupari, præsertim si nullis ventis dissipatio fiat, aut ignibus accensis consumtio.

XXXIX.

Atque ex his quidem, similibusque putridis inquinamentis, primum genus pestilentia, apud eruditissimum Agricola constituitur.

XXXIX.

Sequitur secundum, quod itidem à cælo inferri solet : sed alio tamen modo. Non enim jam halitibus putridis pestilens est : sed potius, quia aut constitutiones temporū anni, planè inter se non responderunt, neque τὰ ὡραία ὡραίως sese habuerunt : aut quia diuturna caliditate & humiditate, sine incitatoribus ventis, aut saltem alterutra intemperie, corporibus humanis vi putrefaciendi pestiferum factum est.

XL.

Ubi tamen diligenter videndum, in austrinis præsertim constitutionibus, quæ cæli constitutio eam vel antecedit vel sequatur. Frigidam enim & siccam antegressam fortassis emendabit : ut & contrà, illa quoque hujus remedium esse potest.

Viden-

X L I.

Videndum etiam illud, Non semper eo ipso tempore, quo aër intemperiem aliquam graviolem nobis imprimit, pestilentibus morbis nos protinus urgeri, sed in aliud tempus interdum eos proferri: quod aliquando nihil mali facit, aliquando vires superioris exacuit, aliquando debilitat.

X L I I.

Tertium genus pestilentiae ex corruptela victus communis nascitur, verbi gratia, ex usu aquarum vitiosarum, aut eorum ciborum, ad quos extrema fames (quod non raro fit in urbibus obsessis) homines adigit.

X L I I I.

In quo genere aëri etiam, quamvis purissimo, sua vis est. Sive enim tam vitiosis succis inde natis, frigidior ille superveniat, spiramenta cutis obstruendo: sive calidior, adventitia sua caliditate, eos adeo ad putrescendum paratos, facillime in malignam putredinem precipitat.

X L I V.

Hac tria genera caussarum ut triplex pestilentia genus constituunt: ita ex eorum differentia, & corporum εὐπαθεία, simul etiam inter se analogia, effectuum incredibilis nascitur varietas.

X L V.

Inde enim fit, ut pestilentia nunc quidem bubus infesta sit, nunc equis, nunc ovibus, nunc porcis, nunc aliis. Ita inter ipsos homines, nunc pueri abripiantur (variolas enim pestem puerorum nominat Avicenna) nunc sanguinei & nuditissimi quique: nunc omne genus, ut vix tertia pars reliqua maneat.

X L V I.

Videmus simile quid in diversis corporis nostri partibus. Halitus enim putridus ex lippientibus oculis, non nisi alterius oculos afficit: ex pulmonibus, pulmones: ex intestinis dysentericis, intestina: ex cute, cutem.

X V I I.

Non igitur cum Fernelio stellis tantum negocii facessere

a s

pla-

placet, ut jam in homines, jam in asinos, jam in porcos, jam in capras, in gallinas, in vespas, in formicas, inquinamenta pestis demittant.

X L I X.

Signa pestilentia vel universè tantùm considerantur, vel definitè. Et universè quidem, vel denunciant malum adhuc absens, vel ostendunt jam urgens.

X L I X.

Futura pestilentia quotannis audias plurima signa, ab hominibus tabernariis, quæ ad certum judicium revocanda sunt à Medico, Hippocratis & Galeni alumno. Non pauca enim ex illis stulticia & superstitionis plenissima sunt.

L.

At jam urgentis pestilentia signa colligere, cum ea tam varia tamq̃ multiplici facie sit, ab nostro instituto abhorret.

L I.

Definita verò signa, vel referuntur ad causam externam, vel internam. Quæ ut discretè dijudicanda sint, egregie nos Agricola instituit.

L I I.

In preservatione ad hos scopos cogitationes referenda sunt:
1. ut ab excrementis cujuscunque generis corpus sit purum, omnisq̃ nativi caloris per transpirationem ventilatio sit expeditissima. Etsi enim hæ pestilentes putredines plerumque non ab obstructionibus, aut prohibita transpiratione nascantur: salutare tamen est, nullas fuligines retineri. 2. quod caput rei est, ut causa dominantis omnibus viis obviam eatur. At quia ea quoque, ut vidimus, multiplex est, nos etiam hæc cogitationes nostras non distrahimus.

L I I I.

Illud monere primùm placet, nihil proficere in peste eos, qui araneos in suis adibus ubique stabulari sinunt, tanquam qui absumenturi sint aëris venenum. Nam neque in aëre propriè venenum est: & si maxime in primo vestis genere esset, non rectè colligitur:

igitur: Bestiola hac est homini venenum, vescitur igitur venenis: ut neque contrà: Animal istud homini est alimentum, igitur non vescitur iis, qua homini venena sunt.

L I V.

Deinde & illud, quod est apud Agricola: Non solum vitandos eos, qui contagione jam affecti sunt, sed etiam illos, qui bene valentes, cum illis quomodocunque versati sunt. Non enim facile credas, quanta sit vis contagii in hoc malo.

L V.

Ad curationem quod attinet, tot morborum pestilentium integram curandi methodum, iisdem de causis, non persequimur, nec aliena scrinia compilamus. Paucula tantum ista tyronibus artis Medicae subijcimus.

L V I.

Bubonum, aut in aliis locis tumorum, macularum, item in cute eruptiones, non semper esse criticas, neque Medico rationali perpetuo imitandas.

L V I I.

Non omnia medicamentis, tota substantia agentibus, esse committenda: immò methodum putredinis corrigendae & abigendae, maxime ob oculos habendam.

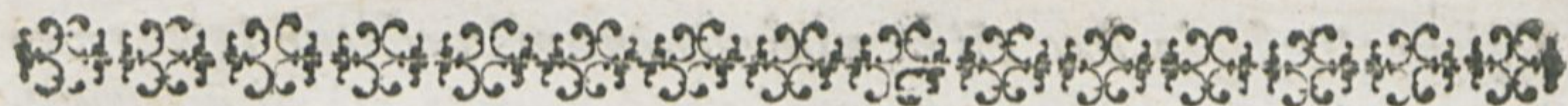
L I I X.

Non valere hanc consecutionem: Hoc tota substantia prodest adversus venenum. Ergo etiam adversus pestilentiam.

L I X.

Sudorifera in primo morbi genere locum habere posse, si mature adhibeantur. In iis Gesnerus ratione & multiplici experientia ductus, magni fecit hoc, quod sequitur: id quod Medici quidam, qui artis suae summam, non in Methodo, sed in Receptis ponunt, mirifice sibi solis retinent. Est autem ex theriaca recentioris, succi allii, & aquae ardentis, cujusque partibus duabus: succi ruta, parte una: aceti acerrimi, partibus tribus. His permixtis datur cochleare unum aut alterum ad sudorem.

P A R E R

P A R E R G A.

Politicum.

Aristoteles omnibus Re-
rump. formis anteposuit regnum. (Aristoteles non omnibus
anteposuit regnum, sed
politiam proprie dictam.

Physicum.

Nomen actionis, quia latini interpretes eo usi sunt in red-
denda & entelechia secunda, & energia, & *ποίησις*, & praxi,
valde ambiguum est, & causa maximorum errorum.

Logicum.

Definitio, *v r r r*. Dialecticorum, ab Aristotele adhi-
betur, non ut ipsa sit epicheirema, sed ut problema *δυσπρα-
χείητον*, faciliorem habeat epicheirematum inventionem.

Medicum.

Aliud est, aliquid calefacere ut alimentum: aliud, ut
medicamentum: aliud, ut tegumentum.

F I N I S.

Uh 1460

ULB Halle
004 396 642

3

1007

1007

THESES
De
PESTILENTIA.

Pro quibus,
DEO eterno adjuvante,

PRÆSIDE
PHILIPPO SCHERBIO,

publicè disputabit

GREGORIVS PETRVS
BERSMANVS,

In inclyta Noribergensium Aca-
demia Altorfina,

A. D. Decembr. Jul.

ANNI

clō. lō. xcix.

NORIBERGÆ,
Typis Pauli Kaufmanni.

*Ornatiss. et doctiss. juueni, Dn. Sigismundo
Fausto, Medicinae studioso, amico S. sin-
gulari, mittit Gregor. Petrus Bergmannus.*

